

УДК 327:323.212

Місце неурядових організацій у глобальній публічній сфері

Н.Є. КОНОН

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ,
Україна, E-mail: nataly8-88@mail.ru**Авторське резюме**

У статті розкривається сутність поняття «неурядова організація», досліджуються ознаки, властиві їм, виокремлюються основні типи, а також визначаються місце і роль неурядових організацій у глобальній публічній сфері.

В сучасному світовому політичному процесі неурядові організації відіграють все більшу роль. Вони мають змогу впливати на інші країни і народи шляхом обміну ідей, організацією спільних акцій, заходів, медійних засобів, проводячи дослідження, ставши таким шляхом провідними акторами глобальної публічної сфери. Неурядові організації вийшли на глобальний рівень зі своїми правами та відповідальністю, відбулась їхня інституціоналізація у внутрішній та зовнішній політиці «третього сектора».

НУО – це добровільні самоврядні об'єднання чи організації, створені для вирішення некомерційних завдань їх засновників або членів. Отже, неурядові організації – «становий» хребет громадянського суспільства, центр проблем і питань та можливості їх позитивного теоретичного і практичного вирішення.

Ключові слова: неурядова організація, глобальна публічна сфера, глобальне громадянське суспільство, некомерційний сектор, громадське об'єднання, міжнародні НУО, регіональні НУО, національні НУО.

Place non-governmental organizations in the global public sphere

N.YE. KONON

The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university, Dnepropetrovsk, Ukraine
E-mail: nataly8-88@mail.ru**Abstract**

The nature of the term «non-government organization» is revealed in the article, its features are discovered, the basic types of NGOs are distinguished, and the place and role of non-governmental organizations in the global public sphere is determined.

Non-government organizations play a growing role in today's global political process. NGOs are able to influence other countries and peoples through the exchange of ideas, organization of joint actions, events, media tools, conducting research, becoming in this way the leading actors in the global public sphere. NGOs

© Н.Є. Конон, 2013

took to the global level with their rights and responsibilities, their institutionalization took place in the domestic and foreign policy of «the third sector».

NGOs are voluntary associations or self-governing organizations that were established to solve non-commercial objectives of their founders or members. So, non-government organizations are the «class» backbone of civil society, the center of problems and issues and their possible positive theoretical and practical solutions.

Key words: the non-government organization, the global public sphere, the global civil society, the non-profit sector, the association, international NGOs, regional NGOs, national NGOs.

Постановка проблеми. Ключовим актором глобальної публічної сфери є суспільні інститути, сфера діяльності яких не є ані комерційною, ані державною. Сектор, який називають «некомерційним», «неурядовим», «добровольчим», «громадянським суспільством», «недержавним», «громадським», «третім» або «незалежним», об'єднує в собі багато різних типів організацій.

Некомерційний сектор став новим соціальним інститутом. У різні періоди історичного розвитку виникає потреба в тій чи іншій формі самоорганізації громадян для задоволення їх природних інтересів. Організації некомерційного сектора своїми історичними коренями сягають ще в VII – VI ст. до н.е. Прогресивні мислителі минулого неодноразово відзначали особливу роль існування незалежних об'єднань. Г. Гегель вважав корпорації невід'ємною рисою громадянського суспільства, що поряд із сім'єю складали моральне підґрунтя держави [2, с. 312].

Значення громадських організацій у суспільно-політичному житті досить неоднозначне. З одного боку, значна кількість фахівців визнає їхню роль досить важливою у формуванні сучасного глобального громадянського суспільства, становленні демократії в світі, захисті прав і свобод громадян. Як зазначає український дослідник Є.О. Пожидаєв, «громадські організації, як структурний елемент громадянського суспільства, тісно пов'язані і взаємообумовлені з політичною системою суспільства. Адже політична система відображає інтереси різних суспільних верств, які безпосередньо або через громадські організації та рухи взаємодіють із державою» [7, с. 22]. Але, з іншого боку, пересічні громадяни досить суперечливо сприймають їхню діяльність, рівноцінно як і взаємодію між державним і громадським секторами суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідницька тематика становлення і діяльності неурядових організацій у глобальній публічній сфері достатньо широко вивчена науковцями. Так, сутність та правовий статус поняття «неурядові організації» детально досліджуються такими науковцями, як О.С. Андреевою, О. Клименко, О.В. Новаковою, А. Колодієм, С. Рябовим. Аналіз сучасних типологій неурядових організацій надають дослідники Л.М. Усаченко, Є.О. Пожидаєв, Т. Базовкін, О. Ліс-

ничук, О. Ярош. Актуальними є праці в сфері становлення і розвитку неурядових організацій в глобальній публічній сфері таких дослідників, як В.І. Пащенко, С. Круглик, Г. Тараненко, О. Михайловська.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності поняття «неурядова організація», дослідженні ознак, властивих їм, виокремленні основних типів, а також визначення місця і ролі неурядових організацій у глобальній публічній сфері.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світовому політичному процесі неурядові організації відіграють все більшу роль. Вони мають змогу впливати на інші країни і народи шляхом обміну ідей, організацією спільних акцій, заходів, медійних засобів, проводячи дослідження, ставши таким шляхом провідними акторами глобальної публічної сфери. Неурядові організації вийшли на глобальний рівень зі своїми правами та відповідальністю, відбулась їхня інституціоналізація у внутрішній та зовнішній політиці «третього сектора». Фактично утворилась світова НУО – середа.

Бурхливе зростання кількості неурядових організацій у глобальній публічній сфері було простимульовано, з одного боку, порушенням балансу сил на світовій арені у зв'язку із розпадом двохполюсного світу – соціалістичного на чолі з СРСР і капіталістичного на чолі з США, а з іншого боку – впливом США та їх партнерів по блоку НАТО, які вже давно оцінили можливості «третього сектора» й майстерно використовують його в якості м'якої сили для вирішення геополітичних, геокультурних і гео-економічних завдань на світовій арені. Неурядові організації виступають на світовій арені не тільки як самостійний політичний інститут, впливаючи на розвиток сучасного світу, але і використовуються в якості інструменту для вирішення окремих геополітичних завдань.

Термін «неурядові організації» (non-governmental organization) закладений у Статуті ООН та її спеціалізованих агенціях, тому широко застосовується у міжнародних документах і міжнародному праві. Термін «неурядові, недержавні організації» означає, що вони не мають повною мірою влади і повноважень уряду, хоч деякі з них можуть мати владний вплив через своїх членів або шляхом делегування їм владних функцій. Крім того, цей термін можна розглядати з позиції широкого

залучення населення в суспільне життя, що відображає розвиток соціальної організованості на всіх рівнях суспільства. «Незалежні» організації, тобто існуючі автономно від держави і самоврядні. «Некомерційні», «неприбуткові» організації – суть даного поняття полягає в тому, що одержуваний некомерційною організацією прибуток не може нею присвоюватися або розподілятися між її членами, він має бути використаний на статутні цілі.

Згідно з Рекомендацією Кабінету Міністрів державам-членам про правовий статус неурядових організацій в Європі, НУО – це добровільні самоврядні об'єднання чи організації, створені для вирішення некомерційних завдань їх засновників або членів [8]. Неурядові організації здійснюють свою діяльність шляхом різноманітних форм, є засобом комунікації між різними сегментами суспільства та влади, сприяють впровадженню змін у законодавство та державну політику, здійснюють моніторинг слідування існуючим обов'язкам згідно з національним та міжнародним законодавством.

Виходячи із загальних ознак, притаманних НУО, спираючись на міжнародну законодавчу практику, можна відзначити наступні ознаки, властиві неурядовим організаціям: отримання комерційного прибутку не ставиться в якості основної мети діяльності; державні органи не є учасниками або засновниками організації; організація створена добровільно за ініціативою учасників; мається на увазі самоврядування на основі спільно визначеної мети; організація не використовує і не пропагує насильницькі методи, тобто не є терористичною; організація не бере безпосередню участь у політиці з метою досягнення влади, тобто не є політичною партією; організація може бути оформлена юридично або діяти на неформальній основі; організація може бути як національною, так і міжнародною за складом чи масштабом діяльності. Отже, неурядова організація може бути визначена як некомерційне об'єднання, оформлене юридично або існуюче на неформальній основі, створене окремими особами (фізичними або юридичними) або групою осіб для досягнення спільно певної мети [1, с. 54].

За масштабом діяльності НУО поділяються на три групи: 1) універсальні (міжнародні) неурядові організації: НУО, які діють у багатьох країнах світу і сфера діяльності яких охоплює переважну більшість країн або весь світ (наприклад, Amnesty International), 2) регіональні НУО: організації, членами яких є окремі особи чи організації, а їх діяльність здійснюється в певному географічному регіоні (наприклад Міжнародний центр проти цензури (Article XIX) – неурядова правозахисна організація, штаб-квартира якої знаходиться в Лондоні); 3) національні НУО, діяльність яких здійснюється в одній країні. Такого типу класифіка-

ції дотримуються не лише багато фахівців, які досліджують даний суспільний інститут, але й такі міжурядові організації, як Організація Об'єднаних Націй [11] і Рада Європи [6].

Основною політичною структурою нової історії в цілому була національна держава. Але на початку ХХІ ст. похитнувся базисний атрибут держави – суверенітет. Відбувається обмеження суверенітету «зверху» – держави змушені рахуватися з міжнародними організаціями, – і «знизу» – внутрішньодержавні регіони активно виходять на міжнародну арену. Крім того, держави змушені брати до уваги інтереси і думки неурядових організацій (НУО) та транснаціональних корпорацій (ТНК). Друга половина ХХ ст. за визначенням, даним Дж. Грум, характеризувалася «зростаючим різноманіттям» учасників на світовій арені [3, с. 225]. Головними є не стільки кількісні параметри, а якісні зміни в політичній структурі; згодом цей феномен був названий глобалізацією.

Розмивання суверенітету в сучасному світі означає не зникнення його, як такого, а зміну вмісту у зв'язку із процесом фактичного переходу частини функцій держави до інших акторів. На світовій арені особливої ваги набувають актори, що мають мережеву структуру – неурядові організації (НУО). Поширення мережевих організацій та посилення їх впливу – превалююча тенденція наших днів. Мережева організація ґрунтується на концептуальній єдності, нефіксованому лідерстві, автономії частин, максимальному поділі ризиків. Найбільш ефектно й ефективно дані принципи управління реалізуються в середовищі неурядових організацій [4].

Некомерційний сектор має властиву лише йому сферу діяльності й суспільних відносин – виробництво життєво необхідного товару, іменованого як «соціальний капітал» – довіра, активність, відповідальність, милосердя. Організації некомерційного сектора забезпечують спільну діяльність людей на принципах асоціативності, добровільності та виконують соціальні, організаційні, захисні, контрольні, комунікативні та інші функції. Норми і принципи відносин як між членами некомерційних організацій, так і їх партнерами, включеними в орбіту дії даного соціального інституту, спираються на систему моральних цінностей і традицій.

Отже, некомерційний сектор можна розглядати як сукупність незалежних, громадських, некомерційних організацій і каналів комунікації, безпосередньо не пов'язаних з державою, але діючих всередині нього, і таких, що сприяють йому у вирішенні різних завдань. Некомерційний сектор, як неформальний соціальний інститут, є необхідним компонентом громадянського суспільства. За

визначенням російського дослідника О.С. Андреевої, неурядова організація є некомерційним об'єднанням, оформленим юридично або існуючим на неформальній основі, створене окремими особами (фізичними або юридичними) або групою осіб для досягнення спільної мети [1, с. 55].

Для НУО початку ХХІ в. характерно різке збільшення їх кількості та числа людей, залучених до їх діяльності; розширення географії діяльності; посилення політичного впливу; розширення спектра питань, якими вони займаються. Разом з тим, внаслідок крайньої їхньої різноманітності діяльність НУО може часом носити суперечливий характер. Вони нерідко вступають у відносини конкуренції між собою або з державними структурами.

На думку Є.О. Пожидаєва, державі вигідно співпрацювати з неурядовими організаціями з кількох причин: 1) більшість громадських організацій створюються для вирішення тих же проблем, що й державні та муніципальні органи – турбота про малозабезпечених, хворих, соціально незабезпечених громадян, сприяння вихованню та освіті дітей і підлітків, збереження та розвиток культури тощо; 2) в деяких випадках дії третього сектора є успішнішими та економічнішими, ніж дії державних установ, тому державі вигідніше передавати частину коштів громадським організаціям, отримуючи за це виконання чітких та контрольованих зобов'язань, ніж самій створювати додаткові структури; 3) очевидна необхідність існування неурядових «мозкових центрів», які, паралельно діючим державним аналітичним службам, створюють свій продукт, що не просто конкурує на ринку аналітичних розробок, але й істотно впливає на розробку матеріалів, які «виходять» із стін державних інституцій.

Завдяки діяльності неурядових організацій відбуваються не прості зміни в політичній системі світу – світ переходить до принципово нових політичних відносин. Наприклад, змінюється політична черга денна – проблема безпеки перестає бути сферою діяльності лише держави. Зростання авторитету і значущості ряду неурядових організацій сьогодні змушує деяких фахівців говорити про необхідність модернізації системи управління на макрорівні. Так чи інакше, поява і зростання недержавних суб'єктів світової політики перетворилися в ХХ ст. на потужний фактор трансформаційних змін існуючого раніше світоустрою. Можна говорити не лише про посилення впливу НУО, але й про їх активне втручання в політику держави, включаючи внутрішню. Масштаби та ефективність цього втручання вже зараз не слід недооцінювати. Сфера політичного впливу – прямого і непрямого – досягла величезних розмірів.

За типологією Л.М. Усаченко, неурядові

організації можна класифікувати за наступними напрямками діяльності [9, с. 62]:

- громадські об'єднання, які згруповують людей за принципом спільної мети і проблеми, – організації інвалідів, батьків хворих дітей тощо. Характерною ознакою їх діяльності є взаємодопомога у розв'язанні власних проблем, особливо у відносинах з владними структурами;

- громадські об'єднання так званого «клубного» типу. До них відносять різноманітні групи самовдосконалення, клуби за інтересами тощо;

- громадські об'єднання соціальної справедливості або благодійності. Їх діяльність спрямовується на вирішення гуманітарно-соціальних проблем певних категорій населення: людей похилого віку, багатодітних сімей, бідних, хворих тощо;

- громадсько-політичні організації, рухи й правозахисні організації. Їх місія полягає у вирішенні питань далеко за межами безпосередніх групових інтересів їх учасників, наприклад проблем жінок, молоді, охорони довкілля, пам'яток культури тощо;

- професійні об'єднання та творчі спілки, що об'єднують найманих працівників і осіб творчої праці, ведуть від їх імені переговори, укладають колективні договори та угоди з адміністрацією підприємств і урядом, виборюють шляхом лобювання законодавче й фінансове забезпечення свого функціонування тощо.

Автор також аналізує моделі функціонування неурядових організацій на прикладі європейських держав [10]:

1) корпоративна модель (континентально-європейська): даний тип НУО властивий ФРН, Австрії, Швеції, Бельгії, Франції та Нідерландам. Громадські організації у такій моделі відрізняються своєю потужністю, чисельністю членів, налагодженою організаційною структурою. НУО цього типу повністю інтегровані у структури громадянського суспільства і є професіональними. Певною мірою вони функціонують на добровільних засадах (ФРН та Австрія), хоча в Бельгії та Нідерландах частка добровольців є суттєвішою. Здебільшого громадянські об'єднання є квазідержавними: вони підпадають під публічне право та фінансуються переважно державою чи органами соціального забезпечення відповідно до принципу субсидіарності;

2) англосаксонська модель (ліберальна): ця модель стосується США і Канади в американській частині, Швейцарії, Великої Британії та Ірландії в європейській частині, а також Австралії і Нової Зеландії. Модель повністю побудована на громадських засадах, оскільки символічна роль добровільності склалася там історично. НУО об'єднуються за принципом ідеологічної спорідненості або залежно від

сфери діяльності. Вони періодично випускають статистичні дані про свою діяльність і виробляють внутрішні деонтологічні правила. Така модель, насамперед, обумовлена пануючою ідеологією індивідуалізму. Вважається, що необмежене володіння власністю і лібералізм підприємництва сприяють накопиченню багатства і заохочують до приватної ініціативи. Роль держави за таких умов полягає в забезпеченні свободи підприємництва як прав кожної особи займатися економічною діяльністю в спосіб, що її приваблює і не суперечить суспільній моралі та чинному законодавству. Що ж до нужденних осіб, то держави, виходячи з того, що люди мають самі захищати свої інтереси, дбати про власну користь, реалізує принцип невтручання і обмежується виконанням певних обов'язкових функцій. Тому формування зазначеної моделі відповідно до соціально-культурних традицій цих країн відбувається у формі зростання широкої мережі різної за масштабами організованої філантропії. Відомо, що у розвинених країнах близько 88 % бюджету громадських організацій становлять вклади приватних осіб, близько 7 % – корпорацій і лише 5 % – із різних фондів [5, с. 81];

3) скандинавська модель (соціально-демократична): дана модель об'єднує Швецію, Норвегію, Фінляндію, Данію і може адаптуватися також до країн Центральної та Східної Європи. Сектор громадських організацій має недавнє походження та створений на базі організацій, згуртованих навколо сфери діяльності, а не ідеологічних установок. Держава безпосередньо забезпечує освітні й соціальні послуги, і малочисельні НУО, що працюють у цих сферах, заповнюють прогалини в діяльності держави шляхом заміщення. Створення цієї моделі було обумовлене великим впливом соціал-демократичного руху, зокрема у Швеції. Соціально-економічна нерівність у Швеції та інших соціал-демократичних країнах долається переважно за рахунок центрального та місцевих бюджетів і відрахувань від заробітної плати. Такий стан функціонування системи соціальної допомоги в скандинавських країнах обумовлює і спрямування діяльності НУО на громадську сферу, лобювання таких питань, як становище жінок, молоді, екології тощо;

4) середземноморська модель: країни, що відображають цю модель, – Італія, Іспанія, Португалія, Греція – мають сектор неприбуткових організацій менш вагомий, ніж у попередніх моделях з причини значних обмежень, навіть заборон, встановлених протягом історії. Зокрема, періоди диктатури негативно позначилися на функціонуванні НУО у цих країнах. Громадські об'єднання є слабозвиненими традиційно, оскільки сильний соціальний зв'язок тут забезпечується через сім'ю та церкву.

Саме завдяки інституту неурядових організацій у суспільстві можуть з'явитися соціально активні громадяни, залучені до різних соціальних структур, які підтримуватимуть загальні гуманістичні ідеї свободи і добровільного співробітництва, більш широкі, ніж поняття свободи членів ідеологічних кланів чи вільного ринку.

Важливу роль у цьому контексті відіграє ідея дорадчої демократії, що передбачає значну активність громадян, об'єднаних у різноманітні організації та асоціації з метою контролю за державною владою, здійснення місцевого самоврядування тощо. На цю модель розвитку суспільства багато вчених покладають чимало надій (Ю. Хабермас, Дж. Фішкін, Дж. Драйзек, Д. Чалмерс). Отже, дорадчу демократію в цьому контексті можна охарактеризувати як демократичну політичну систему, що ґрунтується на вільному обговоренні громадянами суспільних тем. Це дискурсивна соціополітична система, де громадяни опановують відповідну інформацію, обговорюють політичні справи, формують громадську думку і беруть участь у політичних процесах. Концепція дорадчої демократії включає не тільки інституціональні процедури, як право більшості, але й політичну культуру вільної дискусії та добровільної участі.

Д. Чалмерс акцентує увагу на наступних функціях НУО, які сприяють функціонуванню даної моделі: 1) використання досвіду територіальних громад для потреб політики; 2) інформація про вдалі практичні приклади або про шляхи, якими схожа проблема була вирішена в іншому регіоні; 3) осмислення основних чинників, що впливають на певну сферу політики, тобто створення відповідної теоретичної бази; 4) оцінка позиції інших учасників дискусії; 5) надання можливостей для взаємодії основних суб'єктів політики відповідно до моделі дорадчої демократії [12]. Оптимізуючи сукупність цих позицій, держава одержує можливість максимально враховувати інтереси своїх громадян, що забезпечує основу гармонійного та стабільного розвитку держави і суспільства в цілому.

Висновки. Неурядові організації відіграють стратегічно важливу роль у конструюванні глобального громадянського суспільства, становленні демократії в окремих державах і у світі в цілому, захисті прав і свобод громадян, вивчаючи й озвучуючи суспільні потреби, пропонуючи державним інститутам нові ідеї та варіанти дій, займають важливе місце в глобальній публічній сфері.

НУО мають утворити консолідований громадський рух, який складатиметься з окремих, не підпорядкованих одна одній, але взаємодіючих громадських організацій, які спрямовували б енергію громадян на творчу діяльність,

і тим самим знижували б соціальну напруженість у суспільстві. Отже, неурядові організації – «становий» хребет громадянського суспільства, центр проблем і питань та можливості їх позитивного теоретичного і практичного вирішення. НУО виступають як зацікавлений посередник між особистістю, суспільством і державою і вже встигли показати себе чинником і суб'єктом успішного розповсюдження демократії та становлення глобального демократичного суспільства. Формування глобального громадянського суспільства та публічної сфери неможливе без вирішення проблеми соціального партнерства органів влади держав з неурядовими організаціями, що представляють інтереси величезної кількості населення, і є засобом ви-

раження їхньої волі, надій, вимог по відношенню до влади.

Неурядові організації в якості свого основного внеску в розвиток суспільства здатні генерувати людський і суспільний капітал, заснований на довірі, відкритості, обміні інформацією та співпраці, який використовується з метою здійснення впливу на державну політику. НУО є каналом, за допомогою якого здійснюється участь громадян у суспільній діяльності, спрямованій на благо народу. Форми і методи роботи неурядових організацій носять інноваційний характер, вони залучають до участі в соціальній діяльності добровольців, забезпечуючи тим самим широку підтримку в суспільстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андреева О.С. Неправительственные организации (определение понятия, сущность) [Текст] // Власть. Общенациональный научно-политический журнал. М., 2009. № 10. – С. 54-56.
2. Гегель Г. Философия права [Текст] / Г. Гегель. – М.: Издательство «Наука», 1990. – 524 с.
3. Грум Дж. Растущее многообразие международных акторов [Текст] // Международные отношения: социологические подходы / Под ред. П.А. Цыганкова. М., 1998. С. 222-239.
4. Неклесса А. Управляемый хаос, движение к нестационарной системе мировых связей / Русский Архипелаг – сетевой проект «Русского мира» [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.archipelag.ru/geopolitics/piryadok/chaos/dirigible-chaos/>
5. Неурядові організації: досвід Сполученого Королівства [Текст] // Британська Рада в Україні. – К., 1998. – 146 с.
6. Основополагающие принципы статуса неправительственных организаций в Европе от 16 апреля 2003 г. / официальный сайт Министерства иностранных дел России [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.in.mid.ru/nspr.nsf/5b338ac59d39b715c32571070037609f/6f61ae15f2d1473dc325710700>
7. Пожидаев С.О. Неурядові організації у суспільно-політичному житті України: межі участі та пріоритети діяльності [Текст] / Пожидаев С.О. // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 4 (5). – С. 19-26.
8. Рекомендации CM/Rec (2007)14 Кабинета Министров государствам-членам о правовом статусе неправительственных организаций в Европе. (2007) [Электронный ресурс] // Council of Europe. URL: http://www.coe.int/t/ngo/Source/CMRec2007_14_russian.pdf
9. Усаченко Л.М. Аналіз сучасних типологій неурядових організацій [Текст] / Л.М. Усаченко // Стратегічні пріоритети. – № 2 (11). – 2009. – С. 60-64.
10. Усаченко Л.М. Зарубіжний досвід неурядових організацій: функціональні моделі [Електронний ресурс] / Л.М. Усаченко // Державне управління: теорія і практика (електронний науковий фаховий журнал). – № 1. – 2010. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10ulmofm.pdf>
11. Устав Организации Объединенных Наций / Официальный сайт ООН [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.un.org/ru/documents/charter/index.shtml>
12. Chalmers D. How Do Civil Society Associations Promote Deliberative Democracy? // http://www.columbia.edu/~chalmers/Chalmers_LASA.htm

Стаття надійшла до редакції 16.11.2013

REFERENCES:

1. Andreeva O.S. Nepravytel'stvennie orghanyzatsyy (opredelenye ponjatyja, sushhnostj) (Non-governmental organizations (definition, essence). *Vlastj. Obshhenacjonalnij nauchno-polytycheskij zhurnal*. М., 2009, no. 10, pp. 54-56.
2. Gheghel' Gh. Fylosofyja prava (The Philosophy of Law). М.: Yzdatel'stvo «Наука», 1990, 524 pp.
3. Grum Dzh. Rastushhee mnogoobrazye mezhdunarodnikh aktorov (The growing diversity of international actors). *Mezhdunarodnie otnoshenija: sotsyologicheskije podkhods*. М., 1998, pp. 222-239.
4. Neklessa A. Upravljajemij khaos, dvyzhenie k nestacionarnoj sisteme myrovikh svjazej (Controlled chaos, the movement to non-stationary system of world relations). *Russkij Arkhipelag – setevoj projekt «Russkogho mira»*. Mode of access: <http://www.archipelag.ru/geopolitics/piryadok/chaos/dirigible-chaos/>
5. Neurjadovi orghanizatsiji: dosvid Spoluchenogho Korolivstva (Non-governmental organizations: the experience of the United Kingdom). *Brytansjka Rada v Ukrajinu*, К., 1998, 146 pp.
6. Osnovopolagajushhije pryncypi statusa nepravytel'stvennikh orghanyzatsyj v Evrope ot 16 aprelja 2003 gh. (Fundamental Principles on the Status of NGOs in Europe from April 16, 2003). Mode of access: <http://www.in.mid.ru/nspr.nsf/5b338ac59d39b715c32571070037609f/6f61ae15f2d1473dc325710700>
7. Pozhydajev Je.O. Neurjadovi orghanizatsiji u suspiljno-politychnomu zhytti Ukrajinu: mezhi uchasti ta prio-

rytety dijajnosti (NGOs in the political life of Ukraine: beyond participation and priorities). *Strateghichni priorityty*, 2007, no. 4 (5), pp. 19-26.

8. Rekomendacyy CM/Rec (2007)14 Kabyneta Mynystrov ghosudarstvam-chlenam o pravovom statuse nepravytelstvennikh orghanyzacyj v Evrope. (2007) (Recommendation CM / Rec (2007) 14 of the Cabinet of Ministers to member states on the legal status of NGOs in Europe. (2007)). *Council of Europe*. URL: http://www.coe.int/t/ngo/Source/CMRec2007_14_russian.pdf/

9. *Usachenko L.M.* Analiz suchasnykh typtologhij neurjadovykh orghanizacij (Analysis of modern typologies of NGOs). *Strateghichni priorityty*, no. 2 (11), 2009, pp. 60-64.

10. *Usachenko L.M.* Zarubizhnyj dosvid neurjadovykh orghanizacij: funkcionaljni modeli (Foreign experience of NGOs: functional models). *Derzhavne upravlinnja: teoriya i praktyka (elektronnyj naukovyj fakhovyj zhurnal)*, no. 1, 2010. Mode of access: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10ulmofm.pdf>

11. Ustav Orghanyzacyy Ob'edynennikh Nacyj (United Nations Charter) / Ofycialnij sajt OON. Mode of access: <http://www.un.org/ru/documents/charter/index.shtml>

12. Chalmers D. How Do Civil Society Associations Promote Deliberative Democracy? http://www.columbia.edu/~chalmers/Chalmers_LASA.htm

Конон Наталія Євгеніївна – здобувач

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Адреса: 49010, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, буд. 72

E-mail: nataly8-88@mail.ru

Konon Nataliia Yevheniivna – applicant

The Oles Honchar Dnepropetrovsk national university

Address: 72, Gagarin Avenue, Dnipropetrovsk, 49010

E-mail: nataly8-88@mail.ru